

NEMZETKÖZI RENDÉSZETI FIGYELŐ

Nemzetközi Rendészeti Figyelő V. International Law Enforcement Observer V.

Lippai Zsolt

mesteroktató, doktorandusz,
rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
lippai.zsolt@uni-nke.hu

Kalmár Ádám

osztályvezető, doktorandusz,
rendőr alezredes
Baranya Megyei
Rendőr-főkapitányság,
Idegenrendészeti Osztály
kalmara@baranya.police.hu

Nagy Ivett

doktorandusz,
rendőr hadnagy
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
nagy.ivett@uni-nke.hu

Zsákai Lénárd

kiemelt főreferens, doktorandusz,
rendőr főhadnagy
Belügyminisztérium,
Európai Együttműködési Főosztály
lenard.zsakai@bm.gov.hu

Fekete Csaba

Dr. mesteroktató, doktorandusz,
c. r. danártábornok
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
fekete.csaba2@uni-nke.hu

Dulai Péter

doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
dulai.peter@uni-nke.hu

Herczeg Mónika

doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
herczegmonica@gmail.com

Lippai Zsolt

Új keret? A rendészet átalakításának garanciái

A New Frame? Transforming Policing through Guarantees of Non-Repetition

Brianne McGonigle Leyh tanulmánya szerint a világ országai szembesülnek a személyes integritás fizikai megsértésében megnyilvánuló, jogszerűtlen rendőri intézkedések társadalmi következményeivel (McGonigle, 2020). A szerző tudományos kutatások eredményeit felhasználva mutatja be a rendőrség és a civil közösségek közötti kapcsolat megrendülését, valamint a bizalom helyreállítására és fenntartására irányuló kezdeményezések alacsony határfokát. Megfogalmazza az átfogó rendőrségi reformok igényét. Prioritásként jelöli meg a biztonsági ágazat, a rendfenntartás átalakításának szükségességét, a polgári lakosság által ellenőrzött hatékonyabb és elszámoltathatóbb, a jogszerűséget

szavatoló intézmények létrehozását, a rendészeti intézkedések összhangjának megteremtését az emberi jogok tiszteletével és a jogállamiság elveivel.

Az előfordult konfliktusokat követő béketeremtés részeként vizsgálja, hogy egyfelől miként lehetne garantálni, hogy a hatóságok jogsértései ne ismétlődjenek meg, másfelől hogyan előzhetőek meg a jövőben fenyegető jogszerűtlen fellépések. Ezekre a kérdésekre a rendőrségi reformok körüli viták során lehetséges válaszokat keresni. A tanulmány hitet tesz amellett, hogy a rendészeti ágazat holisztikus megközelítése érveket szolgáltat az intézményi reformok szükségességéhez. A reformok kiterjednek az erőszakot megelőzni képes garanciális normák tiszteletben tartására, valamint a rendőrség és a társadalom közötti bizalmi kapcsolatok megerősítésére. Ezeknek a céloknak a megvalósítása az emberi jogok hatékonyabb védelmezéséhez szükséges.

A tanulmány azt vizsgálja, hogy a rendőri erőszak útjába korlátokat állító garanciák hogyan kínálnak lehetőséget a változtatására azáltal, hogy ezek a jogintézmények a lehetséges áldozatok egyéni élethelyzetét csakúgy figyelembe veszik, mint a közbiztonság jogszerű megőrzésével összefüggő társadalmi elvárásokat. Mivel a jogsértő hatósági erőszak tilalma nemzetközi emberi jogi normákban is kifejeződik, így az államok kötelessége mindazoknak az intézményi és normatív feltételeknek a megteremtése, amelyek a megelőzést, valamint a bekövetkezett jogsértések kivizsgálását és a sérelmek orvoslását szolgálják. A kutatás rámutat arra is, hogy amennyiben az állam a jogsértések kivizsgálásában kellő gondossággal jár el, ez a felelős magatartás érzékelhetően javítja a hatóságok működésének jogszerűségét, komoly akadályt jelent a jogsértő gyakorlat folytatásának útjába, végül érzékelhetően növeli a civil társadalom és a hatóságok közötti bizalmat.

A kellő gondossági kötelezettség azt is megköveteli az államoktól, hogy a rendőri erőszakhoz és az áldozattá váláshoz vezető kockázati tényezők minimalizálása érdekében maradéktalanul teljesítsék a kockázati tényezők kezelésére irányuló intézkedéseket: először a jogsértő cselekmények bekövetkezésének megelőzését, másodsor az elkövető büntetőeljárás alá vonását és megbüntetését, valamint harmadszor a megfelelő szintű jogorvoslat biztosítását. A szerző a rendőrségi reform részének tekinti a kulturálisan is érzékeny társadalmi szereplőkkel folytatott párbeszédet, de jelentőséget tulajdonít annak is, hogy legyen részletes áttekintés a bekövetkezett jogsértések típusairól, történjék meg ezek okainak feltárása, a jogsértőkkel szemben érvényesüljön a következetes felelősségre vonás, ami a szükséges esetekben a szolgálatból történő elbocsátásig terjedhet.

A szerző kifejti, miszerint álláspontja szerint nem léteznek univerzális megoldások, mert minden jogeset egyedi vonásokkal rendelkezik. Ugyanakkor az

általával vázolt megoldási minta egyértelmű válasz a bekövetkezett jogsértésekre, amelyben kifejeződik az államnak az emberi jogok védelméért viselt felelőssége, a hivatali szervek munkájához nélkülözhetetlen bizalom megerősítése. Elengedhetetlen az is, hogy az államok a jogállamiság gyakorlatában elszámoltathatóak legyenek, amihez nem nélkülözhető nemzetközi szerződésekben rögzített ellenőrzési rendszer működtetése.

Brianne McGonigle Leyh tanulmányában hangsúlyt kapott az is, miszerint a bekövetkezett konfliktusokat követő béketeremtés során minden esetben figyelembe kell venni a helyi közösségek kulturális sajátosságait és azok változó társadalmi dinamikáját. Ellenkező esetben a tervezett össztársadalmi célok csak igen korlátozott szinten valósulhatnak meg. A legfőbb tanulság az, hogy a jogállamiság útján járó rendészet számára gyökeres változást csak a konzervatívizmus áttörése, a reform értékű modernizáció elfogadása hozhat.

Felhasznált irodalom

McGonigle, L. B. (2020). A New Frame? Transforming Policing through Guarantees of Non-Repetition. *A Journal of Policy and Practice*, 15(1), 362–372. <https://doi.org/10.1093/police/paaa035>

Zsákai Lénárd

Az európai belbiztonság mint közjó

European Internal Security as a Public Good

A tanulmány az európai belső biztonsági együttműködés új kutatási megközelítésének új irányát kívánja előmozdítani a közjavak vizsgálatának szemszögéből (Bossong & Rhinard, 2021).

A műben a szerzők rávilágítanak arra, hogy az Európai Unió (továbbiakban EU) belső biztonsággal kapcsolatos együttműködése úgy jellemezhető, mint egyfajta „közjó” előállítására irányuló közös erőfeszítés, amely egyéni hozzájárulások révén jön létre, és kollektív egységgé alakítható. E tény összhangban van az uniós együttműködési törekvésekkel. A tagállamoknak olyan intézkedéseket kell hozniuk, amelyek közös eredményekkel járnak a legérzékenyebb területeken, mint például a terrorizmus visszaszorítása vagy a szervezett bűnözés elleni küzdelem.

Bossong és Rhinard kifejtik, hogy a közjavak keretrendszere gazdag eszköztárat kínál a közös célok megfogalmazásához, az értékeléséhez, az

együttműködésekben felmerülő problémák elemzéséhez és az EU belső biztonságát szolgáló intézmények kialakításához. Véleményük szerint ez az elméleti megközelítés további kutatásokat ösztönözhet, és eredményezheti az uniós szintű együttműködést.

A cikkben a szerzők három fő területet érintenek. Elsőként empirikus tapasztalatokat ismertetnek és rámutatnak a meglévő belbiztonsági szakirodalom jelentős hiányosságaira. Megállapításaik szerint a tudósok már meglehetősen régóta küzdenek az EU belbiztonsági együttműködésének tartalommal való kitöltéséért. Sokan érdekalapú megközelítéssel próbálják alátámasztani, hogy a biztonság területén hagyományosan „erős védelmet” szorgalmazó európai államok miért tartják fontosnak ezt a törekvést. Egyes válaszok erre a kérdésre a poszt-vesztfáliai államrendszer irányába történő strukturális elmozdulásokra mutatnak rá. Más kutatások viszont a külső „sokkhatásokra” és fenyegetésekre hivatkoznak. Ezek a jelenségek olyan együttműködésre ösztönzik a tagállamokat, amelyekre korábban nem volt példa. A belső biztonsági együttműködés magyarázatára használt más megközelítések ideológiai tényezőkre összpontosítanak. Vannak kutatók, akik nyomon követik, hogy az új transznacionális biztonsági fenyegetések észlelése és feldolgozása hogyan történik az egyes tagállamok és az EU szintjén,

A szerzők kifejtik, hogy a közjavak elmélete három, egymással összefüggő kérdéscsoportot vizsgál: egyrészt lehet-e bizonyos javakat kizárólag azok számára hozzáférhetővé tenni, akik azt előállítják, és számít-e az adott közjavakat felhasználó fogyasztók nagyságrendje, másrészt minden egyes egyén hozzájárulása azonos mértékű-e az adott közjó előállításához, harmadrészt pedig a csoportnagyság vagy egyéb intézményi tényezők megváltoztatják-e az adott közjavak előállításának motivációit.

A második részben felvázolásra kerülnek a közjavak megközelítésének legfontosabb „építőelemei”, továbbá áttekintést kaphatunk a közjavaknak a regionális biztonság és az európai integráció különböző területein történő jelenlegi tényleges és jövőbeli potenciális alkalmazásáról. A közjavak elméletének vizsgálatakor a tanulmány készítői hangsúlyozzák, hogy szükséges megkülönböztetni a piaci viszonyok között kézzel foghatóan előállítható és megteremthető magánjavakat, amelyek hatékony létrehozása lehetséges, azoktól a közjavaktól, amelyek előállításához más formákra – jellemzően politikai és/vagy társadalmi értelemben kollektív cselekvésre – van szükség. Az ilyen javak mindig közösségi termékek. Amint az adott javak rendelkezésre állnak, mindenki élvezni fogja azok gyümölcseit. Sőt, a kollektivitás egyik tagjának intenzívebb fogyasztói aktivitása nem rövidíti meg a közösség többi tagját a hasznosításban. Más szóval, az ilyen „tisztá” közjavak nem zárhatóak el senkitől (mindenki

élvezi az előnyöket) és egymással nem rivalizálnak. Viszont szemléltetésre kerül azon probléma, miszerint a közjavak egyéni felhasználásához nem szükséges a kollektív hozzáférhetőség biztosítása. Ezzel szemben a klasszikus magánjavak esetében a javakat előállító személy az áruk megteremtésére (előállítására) fordított költségeket úgy térítheti meg, hogy a felhasználó személytől valamilyen ellenszolgáltatást (például díjfizetést) kér. A kollektív cselekvés problémájának leküzdéséhez egy irányítási jogkörrel felruházott jogi entitásnak (például kormánynak) kötelező hozzájárulást (például adót) kell szednie az összes potenciális felhasználótól. A modern államok így állítják elő és tartják fenn az alapvető közjavakat, például a jogi intézményeket, az egészségügyet vagy a honvédelmet. Nemzetközi szinten, ahol az államok kollektívája olyan közjót kíván létrehozni, mint a kölcsönös biztonság, a környezettudatosság és klímavédelem vagy egy betegség felszámolása, a problémák hasonlóak, de a megoldások kevésbé nyilvánvalók és átláthatók.

A tanulmány a továbbiakban rávilágít arra is, hogy a közjó elméletét számos esetben alkalmazták az uniós integráció létrehozásában, különösen pedig az EU biztonságpolitikájának alakításában. Egyesek magát az uniós együttműködést klasszikus törekvésnek tekintik, ami a tiszta közjavak közösségi szintre emelésére irányul az erőforrások jobb mobilizálása vagy a jobb szabályozás érdekében. A jelenlegi helyzetben a közjó elméletének néhány elszigetelt alkalmazása az EU belső biztonsága érdekében az együttműködés erősségeit és korlátait egyaránt tükrözi. A szerzők számos korábbi kutatási eredményt és álláspontot ismertetnek, amiből megtudhatjuk, hogy egyes vélemények és kvantitatív jellegű vizsgálatok szerint a biztonsági feladatok hatékonyan teljesülnek a tagállamok között, ezzel szemben létezik olyan vizsgálati eredmény is, ami azt mutatja, hogy az EU még nem alakított ki egy olyan erőforrás-mobilizációs rendszert, ami válságok idején is működőképesnek bizonyulhatna.

Abból a célból, hogy új elméleti megközelítések kaphassanak teret az EU belső biztonságának elemzésére, a cikk szerzői bemutatják a közjavak elméletének három egymást kiegészítő alkalmazhatóságát. A három fő irány a következőképpen alakul: feltáró keretrendszer a javak természetének értékeléséhez, magyarázó eszköz az együttműködési problémák megvilágítására és előíró modell az intézményi tervezési javaslatok kidolgozására.

A mű összegző részében a szerzők hangsúlyozzák, hogy a belső biztonsági kérdésekben folytatott európai együttműködés egyre növekvő kutatási terület, de megalapozásához hiányzik egy olyan szilárd elmélet, ami képes lenne feltárni az alapvető törvényszerűségeket. Ezt a területet többnyire empirikus leírások és szűkre szabott elemzések jellemzik. A cikkben kifejtésre kerül, hogy a „közjavakra” való elméleti összpontosítás hasznos feltáró, magyarázó, sőt a

gyakorlatot is alakító befolyást biztosíthat, lehetővé teszi a tudósok számára, hogy összehasonlítsák a belső biztonsági kérdésköröket. Bossong és Rhinard úgy vélik, hogy a felvázolt keret, illetve annak elemei felhasználhatók az EU belső biztonságával kapcsolatos vizsgálatokhoz. Álláspontjuk szerint itt az ideje, hogy strukturált, elméletileg megalapozott módon lehessen feltenni az EU belső biztonságával, mint közjavak egyik fontos területével kapcsolatos alapvető kérdéseket.

Felhasznált irodalom

Bossong, R. & Rhinard, M. (2021). European Internal Security as a Public Good. *European Security*, 22(2), 129–147. <https://doi.org/10.1080/09662839.2012.727181>

Kalmár Ádám

Előrejelző rendészet: A kockázatértékeléssel kapcsolatos kockázatok

Predictive policing: The risks associated with risk assessment

A hollandiai Utrecht egyetemének tanára, Litska Strikwerda tanulmánya két holland prediktív rendőri eszköz, vagyis számítógépes algoritmus (a SyRI és a CAS) működésének tapasztalatai alapján olyan kérdéseket tanulmányoz, melyek hazánkban még kevésbé vetődtek fel, tekintettel arra, hogy a rendészeti munkát a mesterséges intelligencia eszközeivel támogató kockázatértékelési algoritmusok használata még nem elterjedt (Strikwerda, 2021). Hollandiában azonban igen, olyannyira, hogy nemrégiben a kormány leállította a SyRI, a csalók előrejelzésére szolgáló előrejelzésen alapuló rendőri eszköz használatát, mivel a hágai kerületi bíróság szerint az sérti a magánélethez való jogot.

De mi is az a prediktív, vagyis előrejelző rendészet, és milyen eszközökkel valósítják meg? A lényege a számítógéppel támogatott kockázatértékelésen alapuló bűnmegelőzés. A rendőri munka előrejelzésen alapuló „jövőbe látási képességéhez”, vagyis olyan elemzési technikák alkalmazásához, amelyek a rendőri intézkedések valószínűsíthető célpontjainak azonosításához nyújtanak támpontot, olyan matematikai vagy logikai képleteket alkalmazó algoritmusok szükségesek, melyek a jövőbeni bűncselekmények elkövetőire vagy helyszíneire, esetenként a lehetséges áldozatok körére vonatkozóan alkotnak előrejelzéseket.

Az algoritmusok használata azonban a szerző megállapítása szerint kockázatot rejt magában. Tekintettel arra, hogy a kockázatelemzéseket végrehajtó

alkalmazások működése gyakran nem átlátható, nem lehet megfelelően mérlegelni a bűnmegelőzés azon kockázatait, amelyek a magánélethez való jog aránytalan sérelméhez, valamint az egyenlő bánásmódhoz, illetve a megkülönböztetés elleni védelemhez való jogok megsértéséhez vezethetnek.

A holland SyRI-t (rövidítve: Systeem Risico Indicatie, ami lefordítva Kockázat Jelző Rendszer) például a kormány a társadalombiztosítási és a jövedelemmel kapcsolatos rendszerek, az adók és más járulékok, valamint a munkajog területén elkövetett csalások megelőzésére és leküzdésére használta. A rendszer input adatai között – a személyes adatokon kívül – foglalkoztatási, adóssággal kapcsolatos, egészségbiztosítási és integrációs adatok találhatóak. A titkosított adatokat a rendszer olyan természetes vagy jogi személyiségek beazonosítására használta, melyek potenciálisan elkövethetnek adócsalást, majd ezen kockázatosnak ítélt egyének és cégek adatait átadta egy elemző csoportnak, akik a nyomozó szervezeteknek továbbították. Problémát jelent, hogy ezeknél a „fekete dobozoknál” a bemenet és a kimenet jól megfigyelhető, de az általuk használt kockázati modell nem ismert, csak az valószínű, hogy egy bizonyos előrejelző modellt alkalmaznak.

A szerző által elemzett másik prediktív rendőri eszköz a holland CAS (vagyis a Criminaliteits Anticipatie Systeem, vagyis Bűnmegelőzési Rendszer), melyet 2019-ben Hollandiában országosan minden rendőri szervnél bevezettek, így nagy érdeklődést váltott ki. A CAS nagy mennyiségű bűnügyi és egyéb adat (például geográfiai jellemzők) felhasználásával „hőterképen” jelzi előre a jövőbeli lehetséges bűnözési gócpontokat. Érdekesség, hogy alkalmazza a „közeli ismétlődés” elméletét, mely azon a megfigyelésen alapul, hogy egy bűncselekmény megtörténte után egy bizonyos földrajzi és időablakon belül megnő a bűncselekmény bekövetkezésének kockázata. Az áldozattá válás legjobb előjelzője pedig éppen a korábbi áldozattá válás. Az úgynevezett „ismételt viktimizáció” általában gyorsan bekövetkezik az első bűncselekményt követően. Az áldozatok közvetlenül a következő hónapokban ismét ki vannak téve a bűnözés kockázatának. Egy betöréses lopás esetén nemcsak a szóban forgó lakás van kitéve annak a veszélynek, hogy hamarosan újra betörnek, hanem a környéken lévő más, hasonló ingatlanok is. A CAS rendszer tehát képes kezelni ezeket a földrajzi mintázatokat, azonban hosszabb időtávban már nem ad pontos előrejelzést, mert egy terület jellemzői idővel változhatnak, sok esetben pont a rendvédelmi szervek tevékenyége miatt. A kutatókat érdekelte az is, hogy ha ilyen hatékony számítógépes programok állnak a bűnüldöző szervek rendelkezésére, akkor használatukkal valóban csökkenthető-e a bűnözés egy adott területen. A több országban végzett kontrollvizsgálatok eredménye azonban ellentmondásos, ugyanis Amszterdamban például csökkent a bűncselekmények száma a vizsgált időszakban, de

nem találtak összefüggést a használt program előrejelzéseivel, az angliai Kent rendőrkapitányságán pedig a próbaidőszak után 4%-os csökkenést tapasztaltak ugyan a bűnügyi mutatókban, ez azonban nem volt tartós, és egy 15 hónapos próbaidőszak után már nem volt megfigyelhető további csökkenés.

Különösen 9/11 hatása kényszerítette a kormányokat arra, hogy megelőző módon gondolkodjanak és cselekedjenek a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni küzdelem területén. Az új terrorizmusellenes jogszabályok világszerte kiszélesítik a büntetőjogi felelősséget, mivel az ilyen súlyos bűncselekmények előkészületi szakaszát kriminalizálják, például tiltják az olyan információk gyűjtését vagy birtoklását, amelyek terrorcselekmény előkészítéséhez vagy elkövetéséhez kapcsolódhatnak. Az előrejelző rendőri eszközök alkalmazásával a bűnözés – mint bekövetkező kár – felfogása helyett a kutatók a bűnözés mint kockázat felfogása felé mozdultak el. Korunkban „kockázati társadalomról” beszélnek, vagyis a társadalom a kockázatok ellenőrzésére és kezelésére összpontosít, amelyen belül a büntetőjogot a bűnözés kockázatának ellenőrzésére szolgáló eszköznek tekintik. Ez pedig előtérbe helyezi ismét a „fekete doboz-ként” átláthatatlanul működő algoritmusok szembenállását egyes alapvető jogokkal, illetve felveti annak kérdését, hogy egy célhoz kötött rendőrségi intézkedés jogszerű lesz-e, ha csak ilyen kockázatelemző programok adatain alapul.

Vannak azonban támogatói is az előrejelző rendészeti eszközöknek, akik rámutatnak, hogy a rendőrök mindig is igyekeztek előre beazonosítani a bűnözésre hajlamos személyeket és a bűnözési gócpontokat. Ennek érdekében papír alapú térképeken elhelyezett gombostűkkel elemezték a bűncselekmények előfordulásának helyszíneit, vagy egyszerűen csak a tapasztalataikat és az intuíciójukat használták, melyek sajnos – a rasszok, jövedelmi viszonyok és más jellemzők alapján – helyenként elfogultak voltak. A támogatók szerint a mesterséges intelligencia ezzel ellentétben semleges, mennyiségi információkat elemezve jut következtetésre, így a bűnelkövetési helyszínek előrejelzésére szolgáló programok valójában helyreállítják, nem pedig csorbítják a bűnözés által veszélyeztetett környéken élő személyek jogait.

Hazánkban ugyan még kevésbé elterjedtek, azonban léteznek hasonló prediktív kockázatelemző hatósági rendszerek, ilyen például a Nemzeti Adó- és Vámhivatal egyre több adatból táplálkozó kockázatelemzési és kiválasztási rendszere, amely azonosítja az adókötelezettségek teljesítésével összefüggő kockázatokot, majd ezek alapján segíti a kockázatosnak ítélt adózók ellenőrzésre történő kiválasztását. Ezzel a rendszerrel azonban máig a magyar társadalomban a nyugat-európai programokhoz hasonló aggályok nem merültek fel, de ez nem azt jelenti, hogy nagyobb számban történő szükségszerű elterjedésük a magyar rendészetben nem vet majd fel hasonló kérdéseket. A szerző megállapításaival

egyét érthetünk, azonban az is bizonyos, hogy hosszú távon a bűnözés okainak megismerése mellett egyes célzott csoportokat érintő képzési vagy sportprogramok, versenyek, a professzionálisan kommunikáló rendőrség és a civil párbeszéd hatékonyabbak lehetnek a bűnmegelőzésben, mint a rendőri erő és eszköz alkalmazása az előrejelző algoritmusok által beazonosított helyszíneken. Azonban a technológiai fejlődést látva az előrejelző rendészet egyre inkább az életünk részévé válik, hiszen a mesterséges intelligencia – ahogy az élet más területein – a bűnmegelőzésben is támogatást nyújt. Ugyanakkor alkalmazása előtt meg kell alkotni azokat a jogi garanciákat, melyek megakadályozzák az alapvető jogok indokolatlan korlátozását, és biztosítják a forráskódok valamint a teljes működési mechanizmus átláthatóságát és ellenőrizhetőségét.

Felhasznált irodalom

Strikwerda, L. (2021). Predictive policing: The risks associated with risk assessment. *The Police Journal*, 94(3), 422–436. <https://doi.org/10.1177/0032258X20947749>

Fekete Csaba

A szlovák önkormányzati rendészet

The Slovak Municipal Police

Az új és független szlovák állam jogrendszerének fundamentumait képező jogszabályok kimunkálása már a szlovák alkotmány elfogadását megelőzően elkezdődött. Ennek egyik eredménye a szlovák önkormányzati törvény elfogadása, amely jelentős előrelépés volt az erősen centralizált rendészeti szervezetrendszer decentralizációja felé.

A szlovák alkotmányban, hasonlóan hazánk Alaptörvényéhez, nem találhatunk rendelkezéseket az önkormányzati rendészet vonatkozásában, azonban a 369/1990-es önkormányzati törvény 19. §-a felhatalmazza a településeket arra, hogy az állami rendőrség mellett saját, önkormányzati rendőrségeket hozzanak létre. Szlovákiában tehát az általános hatáskörű állami rendőrség mellett létrejöhetnek speciális, településre kiterjedő hatáskörrel rendelkező önkormányzati rendőrségek. Amennyiben egy település önkormányzati rendőrség létrehozásáról dönt, akkor a létrehozott önkormányzati rendőrség hatásköre korlátozottságánál fogva nem helyettesíti, hanem kiegészíti az állami rendőrséget, a két rendőrség párhuzamos működése kezdődik meg (Bacsárdi, 2017).

A szlovák rendészeti intézményrendszerben, mint nem állami, civil szervezetet határozzák meg az önkormányzati rendőrséget.

A Szlovák Nemzeti Tanács 1991-ben az önkormányzati rendőrségről szóló külön törvényben¹ határozta meg az önkormányzati rendőrég alapvető feladatait, szervezetét, tagjainak jogait és kötelezettségeit. Az önkormányzati rendőr feladat- és hatáskörében alkalmazhat kényszerítő eszközt és kényszerítő intézkedést, de az állami rendőrség tagjának jogosultságainál ez a jogosultság korlátozottabb. A törvény hat kényszerítő eszköz alkalmazására ad felhatalmazást, továbbá szabálysértés elkövetése esetén bírság kiszabására jogosult az önkormányzati rendőr.

Az önkormányzati rendőrség alapvető feladata, hogy:

- a) biztosítsa a közrendet a községekben, működjön együtt lakóinak és a településen élő más személyek életének, testi épségének veszélyeztetése elleni védelmében;
- b) működjön együtt a rendőrség illetékes osztályaival az önkormányzati vagyon, az állampolgárok vagyonának, valamint a községek egyéb vagyontárgyainak a megkárosítása, megsemmisítése, elvesztése, vagy visszaéléstől való védelme érdekében, beleértve a központi riasztó rendszerek és más biztonsági rendszerek használatát;
- c) gondoskodjon a település környezetének védelméről;
- d) gondoskodjon a rend, a tisztaság, a higiénia betartásáról az utcákon, más közterületeken és nyilvánosan hozzáférhető helyeken;
- e) hajtsa végre az önkormányzat általánosan kötelező érvényű szabályait, a községi tanács határozatait és a polgármester határozatait;
- f) tisztázza a szabálysértéseket, ha azt külön rendelet előírja, csoportos eljárásban tárgyalja a külön szabályzatban megállapított szabálysértéseket, valamint az általános közlekedési rendet befolyásoló közlekedés biztonsága elleni szabálysértéseket, ha az a behajtási tilalomra, a kikerülésre, a megfordulásra, a tolatásra, a megállásra vonatkozó utasításokat, közlekedési táblákat, közlekedési berendezéseket érinti;
- g) értesítse az illetékes hatóságokat a jogszabályok megsértéséről, amelyet feladatai ellátása során észlel, és amelynek megoldása nem tartozik az önkormányzat hatáskörébe;
- h) értesítse az önkormányzatot az alkohol tartalmú italok és egyéb függőséget okozó anyagok fogyasztására vonatkozó tilalom megsértéséről, amelyet 15 év alatti kiskorú vagy 18 év alatti fiatalkorú követ el;

---

1 Zákon Slovenskej národnej rady č. 564/1991. Zb. z 3 decembra 1991 o obecnej polícii.

- i) ellátja a megelőzés területén adódó feladatokat;
- j) a bíróság döntése alapján kézbesít iratokat.

A vezetőjét a polgármester javaslatára az önkormányzati tanács nevezi ki és menti fel. Tagjai az önkormányzat alkalmazásában álló köztisztviselők.

A települési önkormányzatok a szervezet felállításáról és megszüntetéséről rendeletben dönthetnek. Sem az önkormányzati törvény, sem pedig az önkormányzati rendőrségről szóló törvény nem kötelezi az önkormányzatokat arra, hogy önálló önkormányzati rendőrséget hozzanak létre. A felállításukat megalapozó döntés több tényező függvénye. Azokból is elsősorban a finansiális háttér megléte és biztosítása a meghatározó.

Amennyiben egy önkormányzat úgy dönt, hogy nem hoz létre önkormányzati rendőrséget, lehetősége van írásbeli szerződésben megállapodni egy másik önkormányzati rendőrséget működtető önkormányzattal a törvényben meghatározott alapvető feladatok ellátására.

A szerződés érvényességének feltétele, hogy – a törvényben előírt kötelező tartalmi elemek meglétéén túl – a szerződő felek önkormányzati tanácsai azt jóváhagyják, továbbá megállapodjanak az ellátandó feladatokról és a költségekről.

„Az önkormányzati rendőrség létrehozása – Christján Lászlót idézve – „a helyi közbiztonság hatékonyabb, eredményesebb fenntartását szolgálja, az állampolgárt és a helyi közösséget állítja működésének középpontjába.

A legnyomósabb érv az önkormányzati rendőrségek létrehozása mellett az állami rendőrségek tehermentesítési szándéka. A szlovákiai törvényhozók belátva a komplementer rendészet előnyeit, lehetőséget adtak a helyi önkormányzatoknak saját rendőrségük létrehozására, így azok az állami rendőrség mellett eljárhatnak a kisebb súlyú bűncselekmények, szabálysértések ügyében, ezért az állami rendőrség képes az erőforrásait a súlyosabb bűncselekmények felderítésére fordítani.” (Bacsárdi, 2017).

A rendészeti szervezetrendszeren belül a Rendőri Testület primátusa vitathatatlan. Az együttműködés a belső rend és biztonság fenntartása érdekében viszont a rendőri testület és az önkormányzati rendőrség között a legnyilvánvalóbb, ennek kötelezettségét rögzíti a rendőrségről szóló törvény, és ez megjelenik az egyes anyagi és eljárásjogi szabályokban is.

Az önkormányzati rendőrség felügyeletét a Rendőri Testület Elnöksége a helyi szervek útján látja el. Nyilvántartást vezet azokról az önkormányzatokról, amelyek önkormányzati rendőrséget hoztak létre és azokról is, amelyek megszüntették az önkormányzati rendőrséget. A nyilvántartás részét képezik az oktatások, képzések iránti kérelmek, a vizsgákról kiadott igazolások, bizonyítványok, valamint tartalmazza az önkormányzati rendőrség tagjaira vonatkozó adatokat.

Felhasznált irodalom

Bacsárdi J. (2017). A hazai és a szlovák önkormányzati rendészet összehasonlító elemzése. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, XIX. kötet* (pp. 123–124). Magyar Hadtudományi Társaság.

Alkalmazott jogszabályok

Zákon Slovenskej národnej rady č. 564/1991. Zb. z 3 decembra 1991 o obecnej polícii

Nagy Ivett

Közösségi média és a kábítószerkezhez való hozzáférés online: Egy országos tanulmány az Egyesült Államokban és Spanyolországban serdülők és fiatal felnőttek körében

Social Media and Access to Drugs Online: A Nationwide Study in the United States and Spain among Adolescents and Young Adults

A mű egyedisége, illetve specializáltsága abból adódik, hogy jelen tanulmány az egyik első, amely egy olyan kutatást mutat be, aminek relevanciája napjainkban egyre hangsúlyosabbá válik. Mindamelllett a feldolgozott téma növekvő fenyegetettség is korunk fiatal generációira. A kábítószerkez online vásárlásával foglalkozó műben, adott korosztály viselkedési formái, személyiségjegyei, szokásai és az online térben történő kábítószer-vásárlás közötti összefüggések feltárásának eredményei kerültek publikálásra (Oksanen et al., 2021).

Az illegális kábítószer használata és annak kereskedelme mindig is több gondot okozott a társadalom egyes szegmenseiben, figyelemmel a szerhasználat egyénekre ható nagyon súlyos következményeire. A kábítószerkezhez való hozzáférésnek több lehetséges módja van, de az elmúlt évtizedekben ezen megszerzési útvonalak nagyban fejlődtek, megújultak. A műben említésre kerül a Tor hálózat, mint napjaink egyik olyan internetes hálózata, amelyen keresztül könnyű kábítószerkezhez jutni. Említésre kerül továbbá a Tor hálózaton belül megjelenő Selyemút, mint online kriptopiac, amire a nyilvánosság 2011–2013 években figyelt fel. Az olyan kutatások, amelyek a kábítószer online kereskedelmével foglalkoznak még mindig kezdeti szakaszban járnak. Ezzel ellentétben viszont maga a kábítószer-kereskedelem egyes ágazatai folyamatos újításokon mennek keresztül, így annak nyomom követése egyre nehezebbé válik. A témában publikált tanulmányok szerint eddig a kriptopiacot vagy kriptomarketet

leginkább a húszas éveikben járó férfiak használják. Az online úton történő kábítószer-vásárlás azért is előnyt kap, mert így a felhasználók személyes anonimitása jobban biztosított.

A tanulmány alapját képező kutatás során pszichológiai és társadalmi tényezők is szerepet játszottak. Három olyan szempont kerül említésre, amelyek összefügghetnek a kábítószer-használattal, és a szerek online úton történő beszerzésével. Az egyik az önkontroll és az önszabályozás fontossága, mely szerint az alacsony önuralom az addiktív és deviáns viselkedési elemek kiváltója. Ebből következett a kutatás elején megfogalmazott hipotézis, miszerint azon személyek, akiknek alacsony az önkontrollja, inkább választják a közösségi médián keresztül történő kábítószer-beszerzést, hiszen ott lehet a legkönnyebben hozzáférni. Tény, hogy a rendszeres kábítószer-fogyasztók és az alacsony önkontrollal rendelkező személyek szívesebben szerzik be interneten keresztül a szükséges drogot. A második szempont a deviáns társadalmi kötelékek, azok a jelenségek, amelyek a kortárs csoportokon belül a rossz példák átvételére sarkallnak. A mű felveti annak lehetőségét is, hogy a bűnözés tanult viselkedés, ami negatív interakciókon keresztül valósulhat meg. Végül a harmadik nézőpont volt a kutatás során a mentális egészség, ami az egyénnek a pszichológiai, érzelmi és társadalmi stabilitására és jólétére utal. Korábban számos tanulmány mutatta ki, hogy a mentális egészségi problémák együtt járnak a túlzott kábítószer-használattal. De nemcsak a kábítószer-használat jelenik meg a mentális egészségügyi gondokkal küzdő személyeknél, hanem más olyan magatartászavar, ami által szintén függőség alakul ki. Ilyen az alkoholfüggőség, a szerencsejáték, vagy a túlzott internethasználat.

A tanulmány alapját az Egyesült Államokban és Spanyolországban történt keresztmetszeti kutatás képezi, mivel korábbi felmérések szerint ezekben az országokban magas volt a kábítószer-használat aránya a fiatalok körében. Az országos vizsgálat résztvevői 15–25 év közötti serdülők és fiatal felnőttek voltak, akiknek a részvétele önkéntes és anonim volt. A felmérés egy webes felületen volt elérhető, ahol minden szükséges információt megkaptak a felmérésben résztvevők. Az amerikai válaszadókkal 2018 januárjában került megosztásra az online felület, a spanyol válaszadókkal pedig 2019 januárjában. Mindkét esetben Dynata által adminisztrált online panelek segítségével végezték a kutatást, ami demográfiai kutatásokra alkalmas. A felméréseket már előre tesztelték, illetve azt a szükséges intézményekkel, bizottságokkal ellenőriztették, hogy a kérdések minden szempontnak megfeleljenek. A kutatásnak két célja volt, az első, hogy a fiatalok körében felmérjék a közösségi médiában megjelenő kábítószer-vásárlás mértékét, a másik, hogy a kábítószer megvásárlása milyen összefüggéseket mutat az önkontrollal, a társadalmi kapcsolatokkal és a mentális egészséggel.

Az összeállított kérdések között szerepelt olyan, ami általánosságban a kábítószer-használatra vonatkozott, majd ezt követően kérdeztek a kábítószeres online beszerzésére. Egyrészt tudakolták, hogy a kérdőívet kitöltő vásárolt-e már interneten keresztül, amennyiben igen, úgy milyen online felületeken került erre sor. Ebbe beletartozott a dark net és a különböző közösségimédia-platfomok, és az online társkeresők is. Majd következett az önkontroll mérése két fajta skálával, aztán a társas kapcsolatok feltérképezése, melynek keretében három kérdést tettek fel a válaszadóknak. Végül a mentális egészség mérése következett, amit egy erre a célra kialakított, 12 tételből álló kérdőívvel mértek. A tényezők között vizsgálták a közösségi média hatásait az életkor és a nemek összefüggésében is. Az Egyesült Államokban átlagosan 14:49 perc volt a kitöltési idő, míg Spanyolországban 16:47 perc. A felmérést lezárva következett az elemzés és az eredmények összegzése.

A kutatási eredmények szerint a válaszadók ötöde (közel hasonló százalékban a két országban) használt már vagy kísérletezett olyan anyagokkal, amelyekről eufórikus állapotba kerültek. Egyértelmű volt, hogy a kanabisszal kísérleteztek a legtöbben, de vannak, akik rendszeres használók. A válaszadók 10%-a online felületen keresztül jut hozzá a kábítószerhez, az Egyesült Államokban a férfiak száma volt nagyobb, akik online vásárolják a kábítószeret, de Spanyolországban nem volt eltérés nemek között. Az összes válaszadó, akik online vásároltak drogot, 69% az Egyesült Államokban és 86% Spanyolországban, közösségi médián keresztül jutottak a drogokhoz. Mindkét országban a leggyakoribb közösségi média felület volt, első helyen a Facebook, második helyen az Instagram. Az elemzés megmutatta, hogy azok, akik online szerzik be a kábítószeret, több önkontroll problémával küzdenek, de akik társas, személyes baráti kapcsolatot ápolnak, azoknál ez a tényező egy megelőző, védő funkciót jelent az adott egyén személyiségében.

A felmérés eredményei rámutatnak arra, hogy az eddig gondolt dark net, mint forrás, már nem is annyira elsődleges a kábítószer-vásárlók körében. Ebből következik, hogy a közösségi médiában is jelen van a kábítószer-kereskedelem. A továbbiakban a kiber térben történő kutatásoknak egy szélesebb perspektívában kell zajlani, hiszen ezek a szolgáltatások bárki számára már sokkal egyszerűbben is elérhetőek. Ezen kívül olyan önkárosító közösségi oldalak használata is lehetséges a fiatalok számára, amelyek a személyiségüket nagyban befolyásolják. Megállapításra került, hogy az alacsony önkontroll mindenképp összefügg a rendszeres kábítószer-használattal, ami a korábbi szakirodalmakban megállapítottakat cáfolja, miszerint az online vásárlók tudatosan képesek szabályozni magukat. A jelen kutatás bizonyította, hogy az alacsony önkontroll spontán kábítószer-vásárláshoz vezethet. Spanyolország kivétel volt abból a szempontból,

hogy akik online vásároltak kábítószerrel, jobban kötődtek az online barátokhoz. Továbbá az online úton kábítószerrel vásárlók több mentális egészségügyi problémával küzdenek, amelyek között szerepel a szorongás és a függőség.

Végül a szerzők arra tesznek javaslatot, hogy ezeket a vizsgálatokat a jövőben folytatni kell, több országban, több kontextusban, mivel egy kialakulóban lévő, számos súlyos problémát felvető, terjedőben lévő viselkedési formával kell számolni. Az online teret és az az online térben való viselkedést kutatni, illetve ellenőrizni nagyon nehéz. A fiatalok egyre több időt töltenek online, ezért fontos, hogy őket is bevonjuk egy-egy közösségi platform kialakításába. Ezzel egy kissé az ő szemszögükből is biztonságos felületek jöhetnek létre. Az oktatási kampányok során foglalkozni kell a fiatalok online módon történő kábítószer-vásárlásával és az ahhoz kapcsolódó viselkedési elemekkel. A tanulmányban még két fontos javaslat jelenik meg. Az egyik kezdeményezés, hogy szükség van terápiás beavatkozásokra, illetve támogatásra azon fiataloknál, akiknek mentális problémájuk alakult ki. A másik javaslat szerint elő kell mozdítani a fiatalok között a helyes irányú fejlődést támogató személyes interakciókat.

Felhasznált irodalom

Oksanen, A., Miller, L. B., Savolainen, I., Sirola, A., Demant, J., Kaakinen, M. & Zych, I. (2021). Social Media and Access to Drugs Online: A Nationwide Study in the United States and Spain among Adolescents and Young Adults. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 13(1), 29–36. <https://doi.org/10.5093/ejpalc2021a5>

Dulai Péter

Sorozatgyilkosságok Ausztráliában 1820 és 2020 között

Serial Homicide in Australia 1820–2020

A sorozatgyilkosságok a média, a közvélemény, a büntető igazságszolgáltatás és a kapcsolódó tudományágak részéről is kiemelt figyelmet kapnak. Ausztráliában sincs ez másként, dacára annak, hogy az ilyen típusú bűncselekmények csupán egy százalékát teszik ki az emberöléseknek. A jelentős érdeklődés ellenére kevés az országban elkövetett sorozatgyilkosságokra irányuló kutatás. A tanulmány szerzői, Amber McKinley kriminalista, valamint Wayne Petherick kriminológus ezért vállalkoztak egy áttekintő munkára, amelyben beszámolnak az áldozatok, az elkövetők, valamint az ilyen típusú bűncselekmények jellemzőiről (Mc.

Kinley & Wayne, 2021). Mintájuk a valaha vizsgált legnagyobb Ausztráliában, 71 sorozatgyilkossággal, 317 áldozattal és 82 elkövetővel. A szerzők forrásként többek között egy nemzetközi monitorozó programot (Australian National Homicide Monitoring Program), két Egyesült Államokbeli egyetem (a Radford és a Florida Gulf Coast University) sorozatgyilkos adatbázisát, bírósági iratokat és a médiában megjelent kapcsolódó anyagokat használtak fel, melyek alapján táblázatba foglalták a bűncselekmények változóit, beleértve az áldozatok és az elkövetők számát, valamint az indítékokat.

A szerzőknek mindenekelőtt azt kellett tisztázniuk, mit tekintenek sorozatgyilkosságnak. Petherick és McKinley az FBI által meghatározott definíciót vette alapul, amely szerint az emberölés ezen típusa két vagy több áldozat megölése ugyanazon elkövető(k) által, ha a bűncselekmények között megbízható kapcsolat van, ha azok között bizonyos nyugalmi időszak telik el, és ha az elkövető motivációja személyes. A szerzők a témában készült korábbi, de az ebben a tanulmányban lényegesen rövidebb időszakokat vizsgált munkákra hivatkozva megemlítik, hogy a legtöbb ausztráliai sorozatgyilkosság áldozata nő, kaukázusi és az elkövető(k) számára idegen volt, 31,5 éves átlagéletkorral. Megállapítják, hogy ezek az eredmények „rímelnék” az Egyesült Államokban, Olaszországban, Németországban vagy Angliában lefolytatott hasonló kutatások számaira. A legtöbb sorozatgyilkos férfi és „magányos” elkövető. A szerzők a korábbi munkákat értékelve kritikaként említik, hogy nem vizsgálták, milyen munkahelyen dolgoztak a tettesek, pedig ez létfontosságú lehet az elkövetett bűncselekmények szempontjából. Hány százalékuknak volt munkahelye, amikor ölt? Hány elkövetőnek volt munkahelye az elfogásakor?

A konkrét esetek jellemzőinek vizsgálatakor korábbi kutatások azt találták, hogy a legtöbb olyan sorozatgyilkosság, ahol volt ezzel kapcsolatban információ, szexuális elemet tartalmazott. Az áldozatokat leggyakrabban késsel és szabadtéri helyszínen ölték meg. Érdekesség, bár logikus, hogy a tengerentúli kutatások következetesen lőfegyvert említenek mint leggyakoribb elkövetési eszköz. Ennek minden bizonnyal az az oka, hogy Ausztráliában sokkal nehezebb lőfegyverhez jutni, mint az Egyesült Államokban.

A szerzők a módszertannal kapcsolatban kiemelik, hogy a 1820 január és 2020 január 31. közötti időszakban megoldott sorozatgyilkosságokat elemezték, vagyis azokat, ahol ismert volt az elkövető. Az esetek beazonosítása, a kutatás több adatból állt össze, mint például: az elkövető első és utolsó ismert gyilkosságának éve, az elkövető neve, kora (az első bűncselekmény idején), az áldozatok száma, kora, az elkövetés módja, vagy, hogy a büntettnek volt-e szexuális eleme. Miután nem állt rendelkezésükre elegendő információ, a szerzők előzetes elképzeléseikkel ellentétben kénytelenek voltak egyes adatokat kizárni az

elemzésből. Ilyen volt például a családi állapot, vagy az elkövetők foglalkoztatása, amelyről már volt szó. Az információkat csak akkor használták fel, ha azt legalább két forrásban megtalálták. Kivétel volt ez alól, ha egy adat a bírósági iratokban szerepelt.

A kutatók az általuk vizsgált kétszáz éves időintervallumban kettő, sorozatgyilkosságok szempontjából kiemelkedő évtizedet (1890–1899 és 1900–1909) találtak, de az ezekben az években elkövetett bűntények valójában egy-egy elkövetőhöz kapcsolhatók és sok áldozattal jártak. Kiemelik, hogy az I. világháború évtizedében nem történt ismert sorozatgyilkosság. Ennek értelmezésük szerint egyrészt az lehet az oka, hogy akik ekkor ölhetek volna, máshol voltak, miközben az ausztrál rendőrség sem az efféle ügyek felderítésével volt elfoglalva. A statisztikák szerint az 1960-as évektől emelkedni kezdett az ilyen típusú bűncselekmények száma, amiben a jelentős társadalmi változásoknak (drogok, a „szabad szerelem” mozgalom, a légi közlekedés egyre szélesebb körben történő elterjedése) is szerepe lehetett. A 2010-es évtizedben „mindössze” két felderített sorozatgyilkossági ügyet találtak. Ezzel a korábbi évtizedekhez képest kimagaslóan alacsony számmal kapcsolatban azt írják, hogy a közösségi média vagy a szexuális devianciák iránti tolerancia (például a kibertérben, ahol az alanyoknak nem kell fizikailag találkozniuk) lehetővé teszi a potenciális szexuális elkövetők szükségleteinek kielégítését anélkül, hogy nemi erőszakot kövessenek el.

A szerzők az eredmények ismertetésénél kiemelik, hogy a sorozatgyilkosokra inkább a kevesebb áldozat volt a jellemző. Az ölési módszereknél jelentős eltérések voltak, de a szűrő-vágó eszközök alkalmazása volt a leggyakoribb. Annak ellenére, hogy a korábbi állítások szerint a sorozatgyilkosok rendszerint szexuális bűnözők, ennek a kutatásnak az eredményei ezt a motivációt döntő tényezőnek nem találták.

Összegzésképpen megállapítható, hogy a vizsgált kétszáz évben elkövetett, felderített sorozatgyilkosságok áldozatainak többsége olyan nő, aki nem állt semmiféle kapcsolatban a tettessel. Ez összhangban van más kutatásokkal, vagyis az ilyen bűncselekmények célpontjai inkább a nők, mint a férfiak. Pontosabban, a férfiak nagyobb valószínűséggel céloznak meg nőket. Mivel ez az első ilyen léptékű és típusú kutatás Ausztráliában, a tanulmány több kérdést vet fel, mint amennyit megválaszol – írják a szerzők, hozzátéve, hogy munkájukat kiindulópontként kell használni a sorozatgyilkosságokkal foglalkozó jövőbeli kutatásoknál. A statisztikákból levont következtetések szerint a kétszáz éves időszak alatt áldozatul esett 317 személy esetében inkább az elszigeteltség, mint az életkor, a drog- és alkoholfogyasztás vagy a mentális egészségügyi állapot volt a sebezhetőség fő oka.

Kicsi az esélye, hogy valaki sorozatgyilkosság áldozatává váljon, de a szerzők ettől függetlenül úgy gondolják, áttekintő tanulmányuk kritikai jelentőségű volt a jelenség további megismeréséhez, a kriminológiai és kriminalisztikai tudás bővítéséhez. Ugyanakkor munkájuk a rendőrségi képzésben és a nyomozások gyakorlatában is segítséget nyújthat.

Felhasznált irodalom

McKinley, A. & Wayne, P. (2021). Serial Homicide in Australia 1820 – 2020. *Salus Journal*, 9(2), 39–50.

Herczeg Mónika

A koronavírus-válság rendészete: Franciaország és Hollandia összehasonlítása

Policing the Corona Crisis: A Comparison Between France and the Netherlands

A cikk a 2020-as év tavaszi időszakára vonatkozóan hasonlítja össze a COVID–19-járvány kezelésének francia és holland gyakorlatát (Terpstra, Maillard, Salet & Roché, 2021). A tanulmány kiindulópontnak tekinti, hogy a COVID–19-járvány nem csupán egy globális méretű egészségügyi probléma, hanem a közbiztonságot érintő jelentős kihívás is, amely rendészeti eszközökkel történő kezelése megkerülhetetlen. Az összehasonlítás tárgyaként megjelölt két uniós tagállam kiválasztása során a szerzők megállapították, hogy Franciaország és Hollandia a járvány hatékony kezelésére egymással számos ponton ellentmondó válságkezelési megoldásokat, illetve stratégiát választott. Míg Franciaországban elsősorban a rendőrség válságkezelésben betöltött meghatározó szerepén alapuló koncepció bontakozott ki, addig Hollandiában egy sokkal pragmatikusabb megközelítés került alkalmazásra, amely középpontjában az állampolgárokkal folytatott párbeszéd, illetve az önkéntes jelleg volt a meghatározó.

A járvány kirobbanását követő fellépés tekintetében Franciaország esetében megállapítható, hogy a kormány megkésve realizálta az egészségügyi helyzet komolyságát, amihez hozzájárult a lassú reagálási képesség és a járványkezeléshez elengedhetetlen eszközök (például tesztek vagy védőmaszkok) hiánya. Ennek következtében az első teljes lezárás sokként hatott a lakosságra, hiszen a hirtelen bevezetett intézkedések egyaránt vonatkoztak intézményekre és

egyénekre. A cikk megállapítja, hogy a francia kormány egy viszonylag agresszív megközelítést vett alapul az általa fegyelmezetlennek ítélt francia társadalommal szemben, ezért a határátkelőhelyek lezárása mellett a kijárási tilalom is megjelent az alkalmazott eszközök között. Ezzel szemben Hollandiában a járványkezelés során három időszakot különít el a cikk. Az első az országban első alkalommal észlelt pozitív COVID esetet követő időszak, amely során a kormány drasztikus lépéseket hozott, elrendelve bizonyos intézmények (például sportközpontok vagy vendéglátóhelységek) ideiglenes bezárását. Sajnálatos módon a lakosság a járvány kezdeti időszakában nem vette komolyan az önkéntes alapon alkalmazandó megelőző intézkedések betartását, ami az esetszám azonnali növekedését eredményezte, így a kormány a járványügyi szabályok megszegésére szankciókat vezetett be. Ezen második időszak során a holland kormány elsősorban egy „intelligens lezárást”, mintsem teljes lezárási módszert alkalmazott. A szigorúbb fellépés következtében, a csökkenő járványügyi adatok lehetőséget biztosítottak arra, hogy 2020 áprilisától az úgynevezett harmadik időszakban fokozatosan feloldják az addig bevezetett korlátozásokat. Általános szabályként azonban továbbra is érvényben maradt, hogy a tünetekkel rendelkező személyeknek otthon kellett tartózkodniuk, de ettől függetlenül a közösségi távolságtartás szabályainak betartása mellett, a lakosságot érintő egyéb korlátozások fokozatosan kivezetésre kerültek (azzal a feltétellel, hogy az esetszám újbóli növekedése hatással lehet ezekre az intézkedésekre).

A COVID-19-járvány rendészeti eszközökkel történő kezelése kapcsán Franciaország esetében a tanulmány rámutat arra, hogy 2020. március 17-én 100 ezernél is több, az országos rendvédelmi állományba tartozó főt (rendőrség, csendőrség) vezényelték ki a lezárásokkal kapcsolatos szabályok betartatására, aminek következtében egy hónap leforgása alatt közel egymillió bírság kiszabására került sor 13 milliónál is több igazoltatást követően. A rendőri állomány átcsoportosítása miatt egyes helyeken jelentős létszámhiány alakult ki, a rendőri tevékenységet így drónok is segítették a jogellenes cselekmények (például tiltott gyülekezések felderítése) kiszűrésében. A helyzet súlyosbodását követően 2020. március 24-től az önkormányzatok és a helyi közösségek rendőrségeit is felruházták az ellenőrzések és bírságolások lefolytatására, így további 22 000 rendőr kezdhetette meg az eljárásokat (összesen 150 ezer esetben). Fentieknek köszönhetően a szabálysértések száma csökkent, és mivel jóval kevesebb személy tartózkodott a közterületeken, a rendőri állomány átcsoportosítása nem okozott fennakadást az általános közterületi szolgálati feladatok ellátásában.

Az elrettentő hatás érdekében a Belügyminisztérium rendszeres közleményekben tájékoztatta a közvéleményt az igazoltatások és kiszabott büntetések számáról, ami korábban nem volt gyakorlat Franciaországban. Az igen nagy

méreteket öltő rendészeti intézkedések mellett a tanulmány arra is rámutat, hogy a lakosság további elrettentésében a járványkezeléssel kapcsolatos kormányzati kommunikáció is jelentős szerepet játszott, például Macron elnök nyilatkozataiban rendszeresen háborús állapotokhoz hasonlította a járvány elleni védekezést.

A cikk számos statisztikai adatot közöl a francia hatóságok intézkedéseire és eljárásaira, valamint a kiszabott bírságok nagyságára vonatkozóan. Az adatokat elemezve a tanulmány megállapítja, hogy a lakosság egészére vonatkoztatva elvégzett ellenőrzések mindössze 4%-a esetében volt szükség bírság kiszabására, ugyanakkor ezek a számok a korábbi adatokhoz képest még így is nagyon magasak, 2020. március 17. és 2020. május 11. között 1,1 millió bírság került kiszabásra.

A tanulmány szerint Hollandia esetében az első szigorító intézkedések bevezetésére a vírus megjelenését követő negyedik hét után került sor. A hozott intézkedéseket figyelmen kívül hagyók esetében – Franciaországhoz hasonlóan – ugyancsak bírságot szabtak ki, és bár a kiszabható bírság összege elérhette akár a 4350 eurót is, a holland hatóságok által kiszabott 14 000 bírság a két ország lakosságárányát tekintve is jelentősen alacsonyabb szám, mint Franciaországban. A holland rendészeti szervek fellépése tehát közel nem volt olyan „erőszakos”, mint a francia fellépés. A járvány elleni védekezés során a döntéshozók külön eljárási alapelveket fektettek le, amellyel segítették az állampolgárok jobb megértését. Célként fogalmazódott meg többek között a fokozatosság elve, amely szerint a hatóságok a közjó érdekében elsősorban a lakosság tájékoztatására összpontosítottak, majd figyelmeztettek és csak legvégső esetben indítottak eljárást a szabályszegőkkel szemben.

A hozott szabályok betartatására a rendőrségen túl további szervek is bevonásra kerültek, mint például az önkormányzati tisztviselők. Az önkéntes jogkövetésre felszólító stratégián túl itt is bevezetésre kerültek a technológiai megfigyelések, ezek közül is a drónok közterületi ellenőrzésekre történő alkalmazása. A fertőzések továbbterjedésére alkalmazott applikáció bevetésének ötlete azonban heves tiltakozást váltott ki a lakosság körében a magánéletbe történő túlzott beavatkozás okán. A rendőrség eljárási elvei és a kormányzati retorika koherens egységet mutatnak, hiszen a kommunikáció is arra helyezte a hangsúlyt, hogy csak közösen sikerülhet legyőzni a kihívást, ezzel is rámutatva az egyén felelősségére, így az önkéntes jogkövetés fontosságára, kerülve a direkt állami utasítások megjelenítését, a háborús retorikát.

A cikk megállapítja, hogy Franciaországban a COVID–19-járvány kezelése során a rendészeti szervek állományának tevékenysége, valamint annak körülményei, ide értve a szükséges egészségügyi megelőző intézkedések alkalmazását is, komoly vitákat eredményeztek, mind az egyes érdekvédelmi szervezetek és az állam, a járványkezelésben részt vevő különböző állami intézmények

között. A viták középpontjában elsősorban a rendőri intézkedések és a bevezetett intézkedések jogszerűsége, valamint a rendőri szervek túlkapásai álltak. Ennek legfőbb oka, hogy a Franciaországban nagy hagyománynak örvendő tüntetések kezelése is eltért a korábbiaktól, hiszen a tüntetések szervezéséhez való jog is korlátozásra került a járvány ideje alatt. Hollandia esetében, elsősorban a járvány kezdeti időszakában, a járványügyi intézkedések kidolgozatlansága váltott ki bizonytalanságot és kritikát a lakosság részéről, ugyanakkor a hagyományosan tekintélyelvűséget ellenző holland lakosság jelentős része alkalmazkodott az új intézkedésekhez. Ennek ellenére a rendőrségnek számos esetben kellett fellépnie olyan, elsősorban fiatal személyekkel szemben, akik a járványügyi korlátozásokat megpróbálták kikerülni. Itt is előfordultak a kormány járványkezelési politikájával szembeni tüntetések, mivel a járvány elhúzódásával a lakosság tűrőképessége egyre kritikusabbá vált.

A cikk következtetéseiben megállapítja, a Franciaországba és Hollandiában a COVID–19-járvánnyal összefüggő rendfenntartó intézkedések óriási stílusbeli különbségeket mutatnak. Míg Franciaország nagyon szigorú, már-már elnyomó megközelítést alkalmazott, addig Hollandiában a pragmatikusabb, kommunikatívabb és felelősségteljesebb stílus volt az uralkodó. Ahhoz, hogy ezeket a különbségeket jobban megértsük fontos, hogy az állam és a polgárok közötti kapcsolat néhány mögöttes és mélyen gyökerező keretére összpontosítsunk. Ennek következtében Hollandia esetében az állam a lakosság szabadságjogainak minél szélesebb körű betartására törekedett, az egyéni felelősségre, a meggyőzésre és a szankciók csak kivételként való alkalmazására helyezte a hangsúlyt, így egy a párbeszédre és mellérendeltségen alapuló társadalmi koncepciót alkalmazott. Ezzel szemben Franciaországban jóval hagyományosabb a polgárok és az állam közötti hierarchikus viszonyból fakadóan elsősorban a kényszert és egy úgynevezett háborús koncepciót alkalmazott a járványkezelés rendészeti kezelése során, amely a társadalom bizalmatlanságához vezetett.

A felvázolt különbségek ellenére a két ország rendfenntartó szerveinek működése bizonyos azonosságokat is mutat, hiszen Hollandiában sincs teljesen nélkülözve a kényszer alkalmazása, illetve Franciaország kapcsán is megjelenik a kommunikáció, mint a rendészeti szervek fellépésének stratégiai eleme. Továbbá mindkét országban jelentős kritikák fogalmazódtak meg a járványügyi intézkedések jogalapját, valamint azok rendészeti szervek részéről történő betartatását illetően.

Utolsó kérdésként arra keresi a választ, hogy hosszútávon vajon melyik modell lesz fenntartható, a francia jogkövető magatartást kikényszerítő, vagy a holland kollektív felelősség fontosságára és a társadalom tudatosságára építő szemlélet, de erre még a kutatók sem tudtak választ adni.

Felhasznált irodalom

Terpstra, J., Maillard, J. de., Salet, R. & Roché, S. (2021). Policing the Corona Crisis: A Comparison Between France and the Netherlands. *International Journal of Police Science & Management*, 23(2), 168–181. <https://doi.org/10.1177/1461355720980772>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Lippai Zs., Zsákai L., Kalmár Á., Fekete Cs., Nagy I., Dulai P. & Herczeg M. (2022). Nemzetközi Rendészeti Figyelő V. *Belügyi Szemle*, 70(4), 809–830. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.10>